

του Παντελή Σαββίδη

Απο την Άλωση στη Γενοκτονία

Πριν μερικές ημέρες, στις 19 Μαΐου, τιμήσαμε τα θύματα της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού. Και σήμερα, φέρνουμε στη μνήμη μας, για άλλη μια φορά, την Άλωση της Πόλης. Της Πόλης που με την ακτινοβολία της διατήρησε για μία χιλιετία και πλέον τον ελληνικό τρόπο, την ελληνική πρόταση ζωής. Την Πόλη που επηρέασε ακόμη και τη διάδοχη της Βυζαντινής, την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η πτώση της Κωνσταντινούπολης αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση στην οποία συνέτρεξαν **όλες οι προϋποθέσεις παρακμής και κατάρρευσης.**

Άλωση

Είναι χαρακτηριστική περίπτωση μελέτης ενός ιστορικού γεγονότος για να αποφύγουν οι λαοί δυσάρεστες εξελίξεις σε ό,τι αφορά την κρατική τους υπόσταση.

Οι ξένοι το κάνουν. Οι έλληνες όχι. Γιατί;

Όσοι λαοί, σήμερα, διαθέτουν ευαίσθητες κεραίες και ικανές ηγεσίες, πήραν μέτρα, από νωρίς, για να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο της παρακμής και της πτώσης.

Πριν μερικά χρόνια, στην ΕΡΤ3, κάναμε μια εκπομπή με βάση ένα ντοκυμαντέρ του **ρώσου Αρχιμανδρίτη Τύχωνα** για τα **μαθήματα από**

την Άλωση της Κωνσταντινούπολης και με προσκεκλημένο τον ίδιο το ρώσο ιερωμένο.

Ο Τύχων, ο οποίος είναι ηγούμενος της φημισμένης **Μονής Σρέντεσκι (Υπαπαντής)**, στο Κέντρο της Κόκκινης Πλατείας, δεν είναι ένας τυχαίος κληρικός. Είναι πνευματικός του ρώσου ηγέτη. Και έχει αναλάβει ευρύτερες δραστηριότητες οι οποίες δεν είναι της παρούσης.

Με το ντοκμαντέρ, που είχε μεγάλη απήχηση και στους συμπατριώτες του και στο εξωτερικό, ήθελε να δείξει τις συνέπειες που έχει η κατάρρευση μιας αυτοκρατορίας. Ήθελε να προειδοποιήσει τους Ρώσους για τις συνέπειες από τη διαλυτική τακτική ορισμένων νεόπλουτων και πολιτικών της πατρίδας του.

Με το ντοκμαντέρ, που είχε μεγάλη απήχηση και στους συμπατριώτες του και στο εξωτερικό, ήθελε να δείξει τις συνέπειες που έχει η κατάρρευση μιας αυτοκρατορίας. Ήθελε να προειδοποιήσει τους Ρώσους για τις συνέπειες από τη διαλυτική τακτική ορισμένων νεόπλουτων και πολιτικών της πατρίδας του.

Η Ρωσία αντιμετώπισε συντεταγμένα την προσπάθεια αποδόμησή της. Με την αντίδραση της κρατικής γραφειοκρατίας της, του λαού της και την ανάδειξη ενός ικανού ηγέτη, αναδύθηκε και πάλι ως ισχυρή παγκόσμια δύναμη.

Η Ελλάδα δεν μπορούσε, βεβαίως, να πετύχει όσα πέτυχε η Ρωσία, τα μεγέθη είναι δυσανάλογα.

Μπορούσε, όμως, αν είχε ικανή πολιτική ηγεσία αλλά και αποφασισμένο λαό, να διατηρήσει **ψήγματα ελληνισμού** στην κρατική της υπόσταση. Διότι πιστεύω πως αυτά τα ψήγματα δεν υπάρχουν.

Πιστεύω πως η Ελλάδα δεν υφίσταται ως κρατική οντότητα.

Γιατί;

ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΗ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Όταν το 146 π.χ. κατελήφθη από τους ρωμαίους και η τελευταία ελληνική αντίσταση, πολλοί Έλληνες κατέφυγαν στη δύση και επηρέασαν τον ρωμαϊκό πολιτισμό. Ουσιαστικά, αυτός ο πολιτισμός ονομάστηκε **ελληνορωμαϊκός**, ακριβώς λόγω της μεγάλης ελληνικής επιδράσεως που είχε υποστεί.

Όλες οι αυτοκρατορίες έχουν **ακμή και παρακμή**. Το ίδιο και η Ρωμαϊκή.

Ένας ικανός ρωμαίος αυτοκράτωρ, ο **Μέγας Κωνσταντίνος** διέγινωσε αυτήν την έναρξη της παρακμής της Ρώμης και **μετέφερε τον πρωτεύουσά του στην Ανατολή**, στο Βυζάντιο. Η πόλη ονομάστηκε Κωνσταντινούπολη και εγκαινιάστηκε το **330 μ.Χ.**

ΤΟ ΟΝΟΜΑ

Η Νέα Αυτοκρατορία ονομάστηκε **Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία** για να διακριθεί από τη Δυτική.

Το όνομα Βυζάντιο ουδέποτε χρησιμοποιήθηκε την εποχή εκείνη.

Η Αυτοκρατορία ονομάστηκε- όπως λέει η Αρβελέρ- Βυζαντινή, πρώτη φορά από **καθολικούς ιερωμένους**, οι οποίοι αρνήθηκαν για λόγους ιδεολογικούς να ονομάσουν την αυτοκρατορία των σχισματικών-κατ αυτούς- ορθόδοξων χριστιανών, με το επίσημο όνομά της, που ήταν το Ρώμη και ρωμαϊκή πολιτεία.

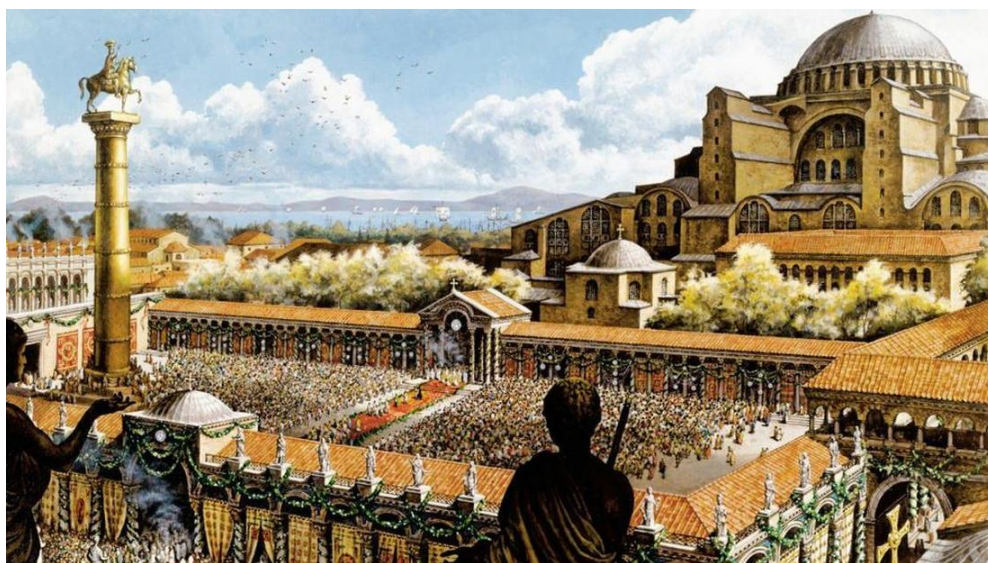
Ρώμη η αυτοκρατορία, Ρωμανία τα εδάφη που την απαρτίζουν και βέβαια Ρωμαϊκή πολιτεία, Ρωμαϊκό κράτος, και Ρωμαίοι οι πολίτες του.

Ρωμιοί και Ρωμαίοι για τους έλληνες και τους υπόλοιπους ορθόδοξους Ρώμ για τους τούρκους.

Η διαπρεπής βυζαντινολόγος δίνει σε ένα από τα εκλαϊκευμένα βιβλία της τον ορισμό του Βυζαντίου:

«Βυζάντιο είναι η εκχριστιανισμένη και εξελληνισμένη Ρωμαϊκή ανατολική Αυτοκρατορία με την Κωνσταντινούπολη για πρωτεύουσα.»

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Κωνσταντινούπολη

Το Βυζάντιο έφτασε στο **απώγειο** της ακμής του κατά τον 7^ο αιώνα, περίπου, επι **Ηρακλείου**, και άρχισε να κλονίζεται, ουσιαστικά, όταν ο αυτοκράτορας **Ρωμανός Διογένης ηττήθηκε στο Ματζικέρτ το 1071**.

Από το 1204, ημερομηνία κατάληψης της Κωνσταντινούπολης από τους Γράγκους κατά την Τέταρτη Σταυροφορία, **δεν υπάρχει πλέον ισχυρό βυζαντινό κράτος** και αυτό δεν έχει να κάνει με τους οθωμανούς, αλλά με τη Δύση.

Οι δυτικοί, επι οθωνιδών αυτοπροσδιορίστηκαν σε σχέση με το Βυζάντιο.

Η ΠΑΡΑΚΜΗ

Το βυζαντινό κράτος, την περίοδο της παρακμής του, βρισκόταν σε άθλια οικονομική κατάσταση, αθλιότητα που δημιουργήθηκε από τη **μείωση των κρατικών εισπράξεων** που πήγαιναν στα ταμεία της φεουδαρχικής αριστοκρατίας και από τις **αυξημένες δαπάνες για τους δημόσιους υπαλλήλους και την αυλή**.

Το ενδιαφέρον για τους συνοριακούς πληθυσμούς ήταν ανύπαρκτο. Τους ενδιέφερε μόνο η φορολόγησή τους.

Ο **αγροτικός πληθυσμός** της Μικράς Ασίας αισθανόταν πως αγνοούνταν και πως είχε αφεθεί **απροστάτευτος** στις κατακτητικές επιθέσεις των τούρκων.

Ο **στρατός** ήταν εντελώς παραμελημένος, **το αμυντικό σύστημα** των ακριτών είχε καταρρεύσει και **βοήθεια από τη Κωνσταντινούπολη δεν μπορούσε να περιμένει** γιατί η πρωτεύουσα ήταν απασχολημένη με τις εμφύλιες διενέξεις και τις ραδιουργίες γύρω από τη διαδοχή του θρόνου.

Ακόμη χειρότερα ήταν τα πράγματα με τη **βυζαντινή πνευματική τάξη** και τη **φεουδαρχική αριστοκρατία** που **αλλαξοπιστούσαν** για να πάρουν μεγαλύτερα τσιφλίκια.

Κάτι θυμίζουν όλα αυτά.

Στο ντοκυμαντέρ αυτό ο Αρχιμανδρίτης, τότε, και Μητροπολίτης Κριμαίας σήμερα, Τύχων προσπαθεί να περάσει την ιδέα της Τρίτης Ρώμης.

Η Πόλη αλώθηκε με τη βοήθεια Ελλήνων που διαδραμάτισαν σημαντικό, σημαντικότερο ρόλο στην Άλωση και εντός και εκτός των τειχών.

Οι Οθωμανοί ηγέτες, χρησιμοποίησαν αποτελεσματικά το **όπλο της θρησκείας** για να πετύχουν τους κατακτητικούς τους στόχους. Δεν είναι τυχαία η επιλογή του **σουνιτικού ισλάμ** ως επίσημης θρησκείας τους, αφού, έχει τα πιο επιθετικά χαρακτηριστικά.

Ισλάμ ή ξίφος ήταν το σύνθημα των μουσουλμάνων της εποχής. Το ίδιο σύνθημα βλέπουμε και ακούμε **και σήμερα** στους δρόμους των ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων.

*Η αρχική θρησκεία των καθημερινών τούρκων δεν ήταν ο **σουνιτισμός** αλλά ο **αλεβιτισμός**. Ένα κράμα σαμανισμού (αρχικής θρησκείας των τούρκων νομάδων), σιτισμού και στοιχείων αρχαιοελληνικής φιλοσοφίας. Αλλά το κράμα αυτό δεν εξυπηρετούσε την επιθετικότητα την οποία είχαν ανάγκη οι σουλτάνοι. Το άφησαν στις λαϊκές μάζες και επισήμως, η ηγέτιδα τάξη υιοθέτησε το σουνιτισμό.*

Τι έγινε όλος αυτός ο κόσμος, **ο λαός της Ρωμανίας μετά την Οθωμανική κατάκτηση**; Αφομοιώθηκε από τους τούρκους νομάδες που κατέλαβαν αρχικά τα **οροπέδια της Ανατολίας καταδιωκόμενοι από τον Τζεγκίς Χάν**;

Ο ελληνισμός δεν χάθηκε από τη Μικρά Ασία. Δεν εξηγείται πως εξαφανίστηκαν τα 8 εκατομμύρια χριστιανών Ελλήνων που αναφέρονται από τον Βρυώνη, από τους 400.000 τούρκους επιδρομείς, κατά τον ίδιο συγγραφέα.

Οι μελέτες σχετικά με την ύπαρξη ρωμαϊκών μειονοτήτων στη Μικρά Ασία γίνονται στην εποχή μας όλο και πιο συστηματικές.

ΕΞΙΣΛΑΜΙΣΜΟΙ

Από τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι υπόδουλοι, οι εξισλαμισμοί ήταν το μεγαλύτερο. Η **απώλεια της πίστης** σήμαινε και **απώλεια της εθνικής συνείδησης**. Η **γλώσσα χωρίς τη θρησκεία δεν αποτελούσε ισχυρό δεσμό με το έθνος**.

Οι κρυπτοχριστιανοί, οι **τενεσοϋρ ρούμ** (αυτοί που επέστρεψαν στο χριστιανισμό) και οι **σταυρίτες** ήταν μερικές κατηγορίες ανθρώπων που βίωναν το υπαρξιακό τους δράμα στην, υποτίθεται πολυεθνική, οθωμανική αυτοκρατορία.

Δεν θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί ότι σχεδόν **όλοι οι μουσουλμάνοι της περιοχής του πόντου προέρχονται από εξισλαμισμούς**.

Η ελληνική αυτοκρατορία της **Τραπεζούντας** αλλά και γενικότερα ο ποντιακός ελληνισμός, συνέβαλε σημαντικά στη διατήρηση του μικρασιατικού ελληνισμού. Ανάλογο ρόλο έπαιξαν και οι χριστιανικές νησίδες της **Καπαδοκίας**.

Εξισλαμισμοί

Αν είχε πέσει η Τραπεζούντα, όπως και οι άλλες μικρασιατικές περιοχές, ήδη κατά την πρώτη περίοδο των οθωμανικών κατακτήσεων, δε θα μπορούσαν να είχαν διατηρηθεί εκεί μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα κατάλοιπα του μικρασιατικού ελληνισμού.

Μόνο οι δυτικές ακτές της Μικράς Ασίας είχαν ανάλογη σημασία και έτσι μπόρεσαν στον 20^ο αιώνα, κατά την ανταλλαγή των πληθυσμών, να παίξουν σημαντικό ρόλο για την εθνική κίνηση των ελλήνων.

Οι εξισλαμισμοί και εκτουρκισμοί στον Πόντο είχαν λάβει τεράστιες διαστάσεις, οι συνέπειες των οποίων φθάνουν ως και σήμερα.

Η θρησκεία είχε για τους Έλληνες του Πόντου μεγάλη σημασία.

Μπορούσαν να ανασάνουν κάπως ελεύθερα και να δραστηριοποιηθούν γύρω από τα φημισμένα και σήμερα **μοναστήρια του Πόντου**, στα οποία είχαν παραχωρηθεί προνόμια καθώς και σε περιοχές που υπήρχαν **μεταλλεία** στα οποία εργάζονταν οι Έλληνες του Πόντου. Ακριβώς, διότι **τους είχαν ανάγκη** για αυτήν την εργασία, οι σουλτάνοι άφηναν πιο ελεύθερες τις δραστηριότητες των ελλήνων στις περιοχές αυτές και δεν ακολουθούσαν τη σκληρή τακτική άλλων περιοχών του Πόντου όπου οι **εξισλαμισμοί** ήταν μαζικοί και τα **βασανιστήρια** σε όσους δεν ακολουθούσαν, τεράστια.

ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ

Πολλοί έλληνες του Πόντου αλλά και αλλού που δεν μπορούσαν να σηκώσουν το βάρος της αλλαξοπιστίας, έδειχναν δημοσίως ότι ήταν μουσουλμάνοι αλλά κρυφά στο σπίτι τους και στην κοινωνική τους ζωή, ζούσαν ως χριστιανοί.

Είναι τρομερό το δράμα των ανθρώπων αυτών οι οποίοι ακόμη και σε περιόδους πιο χαλαρές δεν μπορούσαν να επανέλθουν στη χριστιανική πίστη τους διότι, σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο **έπρεπε να θανατωθούν**.

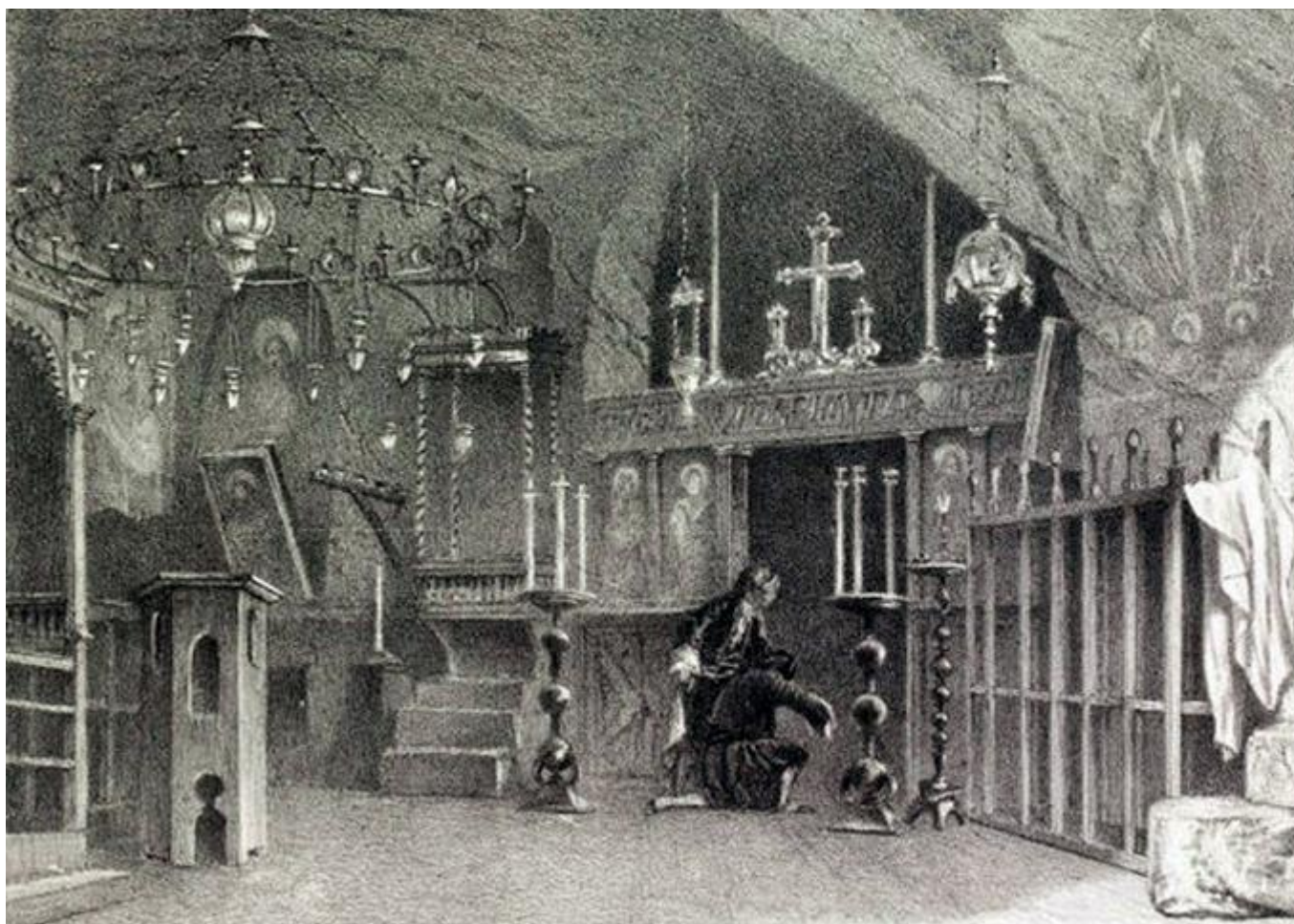
Παρόλα αυτά, πολλοί το διακινδύνευαν και έχουμε έτσι το φαινόμενο των **τεμεσούρ**, όπως αποκαλούνται.

Τα προβλήματα που συναντούσαν κατά περιόδους οι άνθρωποι αυτοί ήταν τεράστια. Παρά την επίδειξη ανοχής εκ μέρους του τουρκικού κράτους, λόγω διεθνών πιέσεων, η ζωή τους κινδύνευε διότι, κατά καιρούς, διάφοροι νόμοι περί ισότητας, οδηγούσαν τους χριστιανούς και τους τεμεσούρ στο στρατό και εκεί η ζωή των τελευταίων, κυρίως, κρέμονταν από μια κλωστή.

Γενικώς, **το κράτος του Αλλάχ** δεν επιτρέπεται να το υπερασπίζονται αλλόδοξοι διότι σε περίπτωση που το υπερασπιστούν, θα έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους μουσουλμάνους και αυτό είναι ανεπίτρεπτό.

Μια άλλη κατηγορία χριστιανών του πόντου που αναγκάστηκαν να αλλαξοπιστήσουν αλλά θέλησαν να επιστρέψουν στην αρχική τους θρησκεία είναι **οι σταυρίτες** και το σταυρικό ζήτημα. Είναι κάτοικοι του **χωριού Σταυρί**, των οποίων **οι τουρκικές αρχές δεν αποδέχθηκαν το αίτημα επιστροφής στον χριστιανισμό**, παρά τις προσπάθειες που οι σταυρίτες κατέβαλαν.

Κρυπτοχριστιανοί

Τους άφησαν **χωρίς να τους εγγράφουν σε κανένα μητρώο**, σαν δηλαδή να μην υπάρχουν. Και όταν ζητούσαν κάποιο έγγραφο δεν θα μπορούσαν να το πάρουν αφού δεν φαίνονταν πουθενά.

Δεν θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί ότι σχεδόν όλοι οι μουσουλμάνοι της περιοχής του πόντου προέρχονται από εξισλαμισμούς.

Οι τούρκοι δεν είχαν εθνική συνείδηση και τρόμαξαν όταν είδαν να αναπτύσσονται τα εθνικά κινήματα .

*Οι εθνότητες της οθωμανικής αυτοκρατορίας διεκδικούν τη δική τους αποκατάσταση. Και η **πολεμική ομάδα των τούρκων, που αυξάνεται με εξισλαμισμένα** στοιχεία του ντόπιου πληθυσμού καταλαβαίνει ότι δεν έχει χώρο να σταθεί.*

Η αυτοκρατορία της ήταν πατρίδα **διαφόρων εθνοτήτων και εθνών.**

Αν όλοι αποκτούσαν εθνική συνείδηση, τότε δεν έμενε χώρος για τους τούρκους.

Η διαπίστωση αυτή που γίνεται κατανοητή μετά το **ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1877-78**, προκαλεί τρομερή αντίδραση και παίρνει κατασταλτικά μέτρα εναντίον όσων είχαν εκφράσει εθνικές απαιτήσεις.

Τότε, στη Μικρά Ασία, οι έλληνες και οι αρμένιοι διεκδικούν εθνική αποκατάσταση. Οι τούρκοι προσπαθούν να πνίξουν αυτά τα κινήματα. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται τα μέτρα που λαμβάνουν εναντίον των ελλήνων του Πόντου.

Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΚΑΘΙΣΤΑΤΑΙ ΑΔΥΝΑΤΗ

Πού βρίσκεται **η αρχή της γενοκτονίας;**

Όπως όλες οι Αυτοκρατορίες έτσι και η Οθωμανική αρχίζει να υποχωρεί μετά τη βασιλεία του **Σουλεϊμάν του Νομοθέτη (1520-1566)** κατά την οποία έφθασε στη χρυσή εποχή της.

Και για να αντιμετωπίσει την υποχώρησή της άρχισε τον εκδυτικισμό.

Το πρώτο κίνημα δυτικοποίησης έγινε την εποχή της γαλλικής επανάστασης, επι **Σελήμ Γ! (1789-1807)** και συνεχίστηκε επι **Μουράτ Β! (1808-1839), του σουλτάνου της ελληνικής επανάστασης,** και αφορούσε κυρίως το **στράτευμα, τη δημόσια διοίκηση και τα θρησκευτικά σχολεία.**

Η ελληνική επανάσταση του 1821 είχε ως αποτέλεσμα την **κατάργηση της οθωμανικής διπλωματικής υπηρεσίας** επειδή οι πρόξενοι και διπλωμάτες της αυτοκρατορίας ήσαν **όλοι, σχεδόν, έλληνες.** Έτσι, ο σουλτάνος αναγκάστηκε να ιδρύσει και **υπουργείο εξωτερικών** που μέχρι τότε δεν ήταν αναγκαίο, διότι θεωρούσε ότι **οι άλλοι ηγέτες ήσαν κατώτεροι.** Υπήρχε, μάλιστα, ένας ιδιαίτερος και γραφικός, όπως φαίνεται σήμερα, τρόπος με τον οποίο επικοινωνούσε μαζί τους, μέσω των εκπροσώπων τους.

TANZIMAT

Εκείνο που έχει μεγάλο και καταλυτικό ενδιαφέρον για την εξέλιξη της ιστορίας μας είναι ότι στις **3 Νοεμβρίου 1839** ο υπουργός του νεοσύστατου υπουργείου Εξωτερικών της Αυτοκρατορίας **Μουσταφά Ρεσίτ Πασάς** edιάβασε στο πάρκο του παλατιού του Τοπκαπί, που ονομάζεται «ο κήπος με τα τριαντάφυλλα», (Γκιουλχανέ) ένα αυτοκρατορικό διάταγμα του σουλτάνου **Αμπντουλμετζίτ Α!** που είχε μόλις αναλάβει το θρόνο.

Το φερμάνι αυτό, το **Γκιουλχανέ Χατί Χουμαγιούν**, υπήρξε η πρώτη πράξη σειράς μεταρρυθμιστικών μέτρων που άνοιξε την περίοδο του **Τανζιμάτ = Αναδιοργάνωση.**

Η αρχή της ισότητας όλων των οθωμανών πολιτών, που περιείχε αυτό το διάταγμα, **υπέσκαπτε** τα θεμέλια του παραδοσιακού συστήματος των **μιλλετιών**, (στο οποίο βασιζόταν η οργάνωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας) και ήταν αντίθετο στη δυτική έννοια της ομοιομορφίας, **άνοιγε το δρόμο στη θεωρία του «οθωμανικού έθνους» ή οθωμανισμού των Ενωτικών Νεοτούρκων του 1908.**

Δηλαδή, η θεωρητική βάση των Νεότουρκων βρίσκεται στο φερμάνι αυτό και στις αλλαγές που πυροδότησε. Το οθωμανικό κράτος, από αυτοκρατορία την οποία συνέθεταν διάφορες εθνότητες, έπρεπε να αποκτήσει μια εθνική ομοιομορφία και να διαμορφώσει ένα οθωμανικό έθνος.

Μια **αντιπαράθεση** μεταξύ οπαδών **αυτής της τάσης**, που είναι γνωστή ως **δυτικιστές** και των οπαδών που ήθελαν μια **ενιαία οθωμανική πατρίδα**, είχε αρχίσει.

Εξέχουσα μορφή των δεύτερων, των οπαδών, δηλαδή, της οθωμανικής πατρίδας, υπήρξε ο συγγραφέας **Ναμίκ Κεμάλ (1840-1888)**, ο οποίος ουσιαστικά είναι **ο γεννήτορας ενός νεοοθωμανικού κινήματος.**

Ο Κεμάλ και οι οπαδοί του, έγιναν υπερασπιστές της **οθωμανικής** πατρίδας στο σύνολό της (και όχι του **τουρκικού** έθνους): πατρίδος (vatan) και όχι έθνους.

Και οι Έλληνες της οθωμανικής Αυτοκρατορίας υποστήριξαν πολύ την ιδέα του οθωμανισμού, δηλαδή της διαμόρφωση ενός δημοκρατικού πολυπολιτισμικού κράτους, καθώς και πολλοί Αρμένιοι. Έλληνες και Αρμένιους θα δούμε αρχικά να εντάσσονται στο «Ένωση και Πρόοδος»)

Από την άλλη, αν και ιθύνων νους της συνταγματικής επανάστασης υπήρξε ο αγγλόφιλος **Μιντχάτ Πασάς**, όπως ιθύνων νους του Τανζιμάτ του 1839 υπήρξε ο αγγλόφιλος **Μουσταφά Ρεσίτ Πασάς**, είχε **διαφωνίες με τον Ναμίκ Κεμάλ**.

Το σημείο στο οποίο διαφωνούσαν ήταν **η στάση τους απέναντι στις Μεγάλες Δυνάμεις**

ΟΙ ΝΕΟΤΟΥΡΚΟΙ

Vue de la „Place de la Liberté“
Proclamation de la Constitution Ottomane, 11/24 Juillet 1908

Η έναρξη από τη Θεσσαλονίκη του κινήματος των Νεότουρκων

Το επαναστατικό κίνημα που κατέληξε στη στρατιωτική εξέγερση **του 1908** είχε αρχίσει να οργανώνεται **από το 1889**, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό.

Στο εσωτερικό ανεπτύχθη στην **Κωνσταντινούπολη** από το 1889 έως το 1897 και στη **Θεσσαλονίκη** από το 1906 μέχρι το 1908.

Στο εξωτερικό από το 1889 μέχρι το 1908 στο **Παρίσι, τη Γενεύη και το Κάιρο**.

Στις πόλεις αυτές είχαν ιδρυθεί πολλές επαναστατικές οργανώσεις, αλλά μία από αυτές έπαιξε καθοριστικό ρόλο ως μίτος της Αριάδνης για ολόκληρη την περίοδο από το 1889 ως το 1908.

Τα ίχνη της οργάνωσης αυτής εμφανίζονται **αρχικά στην Κωνσταντινούπολη**, ύστερα στο **Παρίσι και τη Γενεύη**, και έπειτα στη **Θεσσαλονίκη**, όπου το όνομά της επιβιώνει κάθε φορά έπειτα από επανειλημμένες συγχωνεύσεις των επαναστατικών ομάδων.

Πρόκειται για την **«Οθωμανική Επιτροπή Ενώσεως και Προόδου»**, υποκινήτριας της επανάστασης του 1908.

Όσο για τον όρο **«Νεότουρκοι»**, αυτός καλύπτει το σύνολο των **φιλελευθέρων**- τότε- που αντετάχθησαν στη **σουλτανική δεσποτεία**, ήδη από το 1865 (το έτος που ιδρύθηκε στην Πόλη η μυστική εταιρεία των Νεοθωμανών, 1865-1876), όπως είπαμε, έως το 1908.

Έως το 1908, όλες οι επαναστατικές ομάδες των Νεοτούρκων, παρά τις διαφωνίες τους, συμφωνούσαν ότι δεν έπρεπε να αγωνισθούν για κάποιον τουρκικό εθνικισμό αλλά για την οθωμανική πατρίδα.

Το πρόβλημα που τους διαιρούσε και τους διαφοροποίησε στη συνέχεια, ήταν **αν το οθωμανικό αυτό «έθνος» έπρεπε να αποκτήσει ενιαία πολιτική δομή όπως και έγινε τελικά κατά την επιθυμία των Ενωτικών, ή μοσπονδιακή δομή, όπως ζητούσε ένας από τους ηγέτες των Νεοτούρκων, ο πρίγκιπας Σαμπαχεντίν (1877-1948) και οι Φιλελεύθεροι**, οι οποίοι, όμως τελικά, δεν μπόρεσαν να επηρεάσουν τις εξελίξεις.

Το σύνολο του ελληνικού λαού, όχι μόνο στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας, αλλά και στο κράτος των Αθηνών, υποδέχθηκε την επανάσταση του 1908 με ενθουσιασμό.

Ο θεωρητικός του τουρκικού εθνικισμού, ήταν ο διανοούμενος **Ζιγιά Γκιοκάλπ (1876-1924) ο οποίος** δεν ήταν δυτικιστής.

Η εθνικιστική του ιδεολογία, **ο τουρκισμός**, που περιείχε και την υποστήριξη της μουσουλμανικής θρησκείας, τον τοποθετούσε, σε μια **ενδιάμεση θέση** μεταξύ των οπαδών της ακραίας **δυτικοποιήσεως** και αυτών που υπεστήριζαν την επιστροφή στην καθαρή **ανατολική παράδοση**.

Το ιδεολογικό σύστημα του Γκιοκάλπ είχε και κάποια ακραία χαρακτηριστικά που πέρασαν στην κυρίαρχη εθνικιστική τουρκική ιδεολογία και μετατράπηκαν σε κρατική πολιτική

Διατύπωσε μια πρωτόλεια εκδοχή της ναζιστικής κοσμοθεωρίας, όπου βασικό ρόλο στην τελική διαμόρφωσή της -όπως και της νεοτουρκικής βεβαίως σε πολύ απλοϊκότερη εκδοχή- έχουν οι απόψεις του Νίτσε, οι οποίες εκχυδαίστηκαν και χρησιμοποιήθηκαν εργαλειακά.

Από τον Γκιοκάλπ ως τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ (1881-1938) συνεχίστηκε ο αγώνας μεταξύ των υποστηρικτών της δυτικής παρατάξεως και αυτών που με διάφορους τρόπους αντετίθεντο στην παρείσδυση της δύσεως.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Υπήρχε, όμως, για όλους και το πρόβλημα της θρησκείας.

Το Ισλάμ αποτελούσε μέρος της **ψυχής του λαού**. Ταυτόχρονα, όμως, οι θεσμοί του δημιουργούσαν **προσκόμματα στην πρόοδο** της πατρίδος.

Μπροστά σ αυτήν τη δυσκολία, σχεδόν αζεπέραστη, από το Ναμίκ Κεμάλ ως τον Ατατούρκ, οι οπαδοί τους βαθμιαία κατέληξαν **να απορρίψουν το Ισλάμ για να επιτύχουν την υιοθέτηση του δυτικού πολιτισμού**.

Ο Μουσταφά Κεμάλ θα χρησιμοποιήσει με ακραίο τρόπο τη μουσουλμανική πίστη των Οθωμανών για να πολεμήσει τους Έλληνες την περίοδο 1919-1922. Θα κηρύξει «**τζιχάντ** κατά των απίστων» και ο ίδιος θα αυτοανακηρυχθεί **gazi**, δηλαδή «ιερός πολεμιστής του Κορανίου»)

Το φαινόμενο αυτό επέτρεψε στη Δύση και στους **Τούρκους Φιλελεύθερους** μετά το Β! Π.Π., από τον **Μεντερές** μέχρι τον **Τουρκούτ Οζάλ** περνώντας από τον **Ντεμιρέλ** (δηλαδή τους ιδεολογικούς συνεχιστές του πρίγκιπος **Σαμπαχετίν**), να **ιδιοποιηθούν τον Ατατούρκ** και να τον βαφτίσουν **δυτικιστή οπαδό του φιλελεύθερου καπιταλισμού**.

Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ

Οι σοβινιστικές τάσεις των νεότουρκων φαίνονται από πολύ νωρίς. **Αρνούνται** πως υπάρχει **εθνικό ζήτημα** στην οθωμανική αυτοκρατορία και επιλέγουν την πολιτική της **βίαιης αφομοίωσης των εθνικών μειονοτήτων**.

Είναι πλήρως αποδεδειγμένο σήμερα ότι διέπραξαν γενοκτονία σε βάρος των Αρμενίων και των Ελλήνων του Πόντου.

Διαβάζοντας τα κείμενα των μη κεμαλιστών τούρκων ιστορικών, συναντούμε το οργανωμένο σχέδιο του νεοτουρκικού εθνικισμού.

Ενός **εθνικισμού** που γεννήθηκε στους **κόλπους του οθωμανικού στρατεύματος**, επηρεάστηκε βαθύτατα από το **γερμανικό μιλιταρισμό** και προσπάθησε να δημιουργήσει **μηχανισμούς ελέγχου της σύνθεσης των πληθυσμών** που ζούσαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία την περίοδο **1913-1918**.

Τα κείμενα αυτά αποδεικνύουν ότι οι Νεότουρκοι είχαν εμπνευστεί μια ιδεολογία περιθωριοποίησης και αποκλεισμού των στοχοποιημένων ομάδων του οθωμανικού πληθυσμού και είχαν εκπονήσει με λεπτομέρειες, **από το**

1913, ένα οργανωμένο σχέδιο, με βάση το οποίο πραγματοποιήθηκε η γενοκτονία των Ελλήνων στην αρχή και των Αρμενίων στη συνέχεια. Εκκαθαρίσεις που κατά περιοχές έλαβαν διαφορετική μορφή και ολοκληρώθηκαν με τη μικρασιατική καταστροφή.

Υπάρχουν καταγγελίες ότι **από το 1913** ξεκίνησαν οι μαζικές εκτοπίσεις από την περιοχή των **Δαρδανελλίων**. Από το **1914 ως το 1918** θα συνεχισθούν με ιδιαίτερη δριμύτητα στο **Δυτικό Πόντο** (ο Ανατολικός είχε καταληφθεί από τους Ρώσους μετά το 1916) για να συνεχισθούν σε δεύτερη φάση **μετά το τέλος του πολέμου, ως το 1922**.

Βασικός στόχος ήταν να αποδειχθεί ότι αφ ενός από τους **προϊστορικούς χρόνους η Ανατολία** κατοικούνταν από **τουρκικά φύλα** και αφ ετέρου ότι οι περιοχές αυτές την εποχή του ελληνοτουρκικού πολέμου (1919-1922) συγκροτούσαν την **αδιαφιλονίκητη τουρκική πατρίδα**, που επιβουλεύτηκαν οι ξένοι ιμπεριαλιστές.

Η «Εταιρεία Ένωσης και Πρόοδος», η έδρα και οι δραστηριότητες της οποίας μεταφέρθηκαν πλέον στη Θεσσαλονίκη, τα έτη 1908, 1909, 1910 και 1911 πραγματοποίησε **τέσσερα μυστικά συνέδρια**, στα οποία χαραχτηκε η **στρατηγική για την ολοκληρωτική κατάληψη της εξουσίας**.

Οι αποφάσεις των συνεδρίων αυτών δεν έγιναν ποτέ γνωστές, αν και έχουν περάσει 100 και πλέον χρόνια από τότε. Και καταβλήθηκαν προσπάθειες να μην γίνουν γνωστές ακριβώς για να μην αποτελέσουν αποδεικτικό υλικό για το **προσχεδιασμένο έγκλημα της γενοκτονίας των χριστιανικών πληθυσμών (Έλληνες, Αρμένιοι, Συροχαλδαίοι) της Μικράς Ασίας**.

Το μόνο που γνωρίζουμε είναι ότι με βάση το δημοσίευμα της εφημερίδας **TIMES** του Λονδίνου, στο **συνέδριο του 1911 «οι Νεότουρκοι**

αποφάσισαν τη δημιουργία ενός καθαρά μουσουλμανικού κράτους και την εκκαθάρισή του από τους χριστιανικούς πληθυσμούς έστω και με τη βία».

Η απόφαση αυτή ήταν που καθόρισε τις εξελίξεις στο θέμα της γενοκτονίας των χριστιανικών πληθυσμών της Μικράς Ασίας από το 1913 μέχρι το 1924, οπότε ολοκληρώθηκε η Ανταλλαγή των πληθυσμών.

Αποτέλεσμα της απόφασης αυτής ήταν η συμφωνία ανταλλαγής των πληθυσμών που υπέγραψε το Σεπτέμβριο του 1913 η Οθωμανική Αυτοκρατορία με τη Βουλγαρία. Αντίστοιχη συμφωνία πρότεινε η Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Ελλάδα, συμφωνία που υπογράφηκε στις 10 Μαΐου 1914, αποτέλεσμα της οποίας ήταν ο εκπατρισμός 250.000 Ελλήνων από τις περιοχές της Θράκης και της Μικράς Ασίας.

Ακολούθησε η είσοδος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, στις 2 Αυγούστου 1914, μετά από απόφαση της ηγεσίας της «Εταιρείας Ένωσης και Πρόοδος», η οποία μάλιστα το έπραξε χωρίς καν να ενημερώσει την κυβέρνηση και τον ίδιο το Σουλτάνο, που σημειωτέον είχε πλέον ρόλο συμβολικό, αφού όλες οι εξουσίες είχαν περιέλθει πραξικοπηματικά στα χέρια της πανίσχυρης τριάδας των **Ενβέρ, Ταλάτ και Τζεμάλ**.

Η είσοδος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στον πόλεμο, στο πλευρό των Γερμανών, έδωσε τη δυνατότητα και το άλλοθι στους Νεοτούρκους να ολοκληρώσουν το σχέδιο του 1911, που είχε αρχίσει ήδη να εφαρμόζεται με τις δυο προαναφερθείσες συμφωνίες, πραγματοποιώντας απροκάλυπτα τη **Γενοκτονία των Αρμενίων (24 Απριλίου 1915)** και μαζικούς **εκτοπισμούς ελληνικών χριστιανικών πληθυσμών** από τη Θράκη, τη Μυσία, την Ιωνία και τον Πόντο, σε διάφορες περιοχές της Ανατολίας, υπό το πρόσχημα της ασφάλειας. Οι εκτοπισμοί αυτοί, σε συνδυασμό με τα περιβόητα **Τάγματα Εργασίας** (αμελέ ταμπουρού), στα οποία στρατεύονταν οι Έλληνες με αποκλειστικό σκοπό την εξόντωσή τους, οδήγησαν στο θάνατο εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες της Θράκης, του Πόντου και της Μικράς Ασίας. Το βιβλίο του αείμνηστου Ηλία Βενέζη Νούμερο 31328, αποτελεί τη ζωντανή ιστορική μαρτυρία ενός εκτοπισμένου, από τους ελάχιστους που διασώθηκαν.

Στις 16 Απριλίου του 1916 εισήλθαν οι Ρώσοι στην Τραπεζούντα, προσφέροντας ένα ακόμα πιο ισχυρό άλλοθι στους Νεοτούρκους για την **εξόντωση των Ελλήνων** μέσα από τη μέθοδο των εκτοπισμών.

Από την ημέρα αυτή, **μέχρι την αποχώρηση των Ρώσων** από την Τραπεζούντα (**Φεβρουάριος 1918**), οι Έλληνες του Πόντου, με εξαίρεση αυτούς που κατοικούσαν στην επαρχία Τραπεζούντας, υπέστησαν τα **πάνδεινα από τους εκτοπισμούς** και από τους **ατάκτους**, τους γνωστούς **τσέτες**. Τότε μεγάλος αριθμός Ελλήνων, για να γλιτώσει το βέβαιο θάνατο, επέλεξε το δρόμο της **προσφυγιάς στην ομόδοξη Ρωσία**. Με την αποχώρηση των Ρώσων από την Τραπεζούντα, το 1918, **ήλθε η σειρά των Τραπεζουντίων**, χιλιάδες από τους οποίους για να αποφύγουν το θάνατο

κατέφυγαν στη Ρωσία και τον Καύκασο, αφήνοντας πίσω τους περιουσίες και παράδοση χιλιετιών.

Όταν το Μάιο του 1919 αποβιβάστηκαν τα ελληνικά στρατεύματα στη Σμύρνη, ένα μεγάλο μέρος των Ελλήνων του Πόντου ήδη είχε πεθάνει στις εξορίες ή είχε καταφύγει στη Ρωσία και τον Καύκασο.

Αντά για όσους νεοκεμαλιστές δημοσιογράφους και πολιτικούς στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη ψάχνουν να βρουν «αντιμπεριαλιστικό» άλλοθι για το αποτρόπαιο έγκλημα της γενοκτονίας που έγινε στους Έλληνες του Πόντου και της Μικράς Ασίας.

Όταν ο **Μουσταφά Κεμάλ** αποβιβάστηκε στην Αμισό, **στις 19 Μαΐου 1919**, στα βουνά του Πόντου υπήρχαν **37.000 αντάρτες**, οι οποίοι είχαν καταφύγει στα όπλα είτε επειδή αρνούσαν να υπηρετήσουν και να πεθάνουν στα τάγματα εργασίας, είτε για να προστατέψουν τη ζωή τη δική τους και της οικογένειάς τους από τις ένοπλες ομάδες ατάκτων, που χρηματοδοτούνταν από την παραστρατιωτική οργάνωση **Muhafaza-ı Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin**, παρακλάδι της Εταιρείας Ένωσης και Πρόοδος.

Η πιο πολυμελής ομάδα ατάκτων, που είχε λάβει χαρακτήρα στρατού εθελοντών, ήταν το σύνταγμα του **Τοπάλ Οσμάν**, που είχε ως έδρα την Κερασούντα. Μέχρι το 1919, ο Τοπάλ Οσμάν και οι άνδρες του ήταν υπεύθυνοι για φόνους πολλών χιλιάδων Ελλήνων και για λεηλασίες εκατοντάδων ελληνικών χωριών.

Στις **29 Μαΐου 1919**, ο Μουσταφά Κεμάλ κάλεσε τον Τοπάλ Οσμάν σε μυστική συνάντηση στην **πόλη Χάβζα της Αμισού** και ως ο νέος αρχηγός του τουρκικού κράτους, του έδωσε **εξουσιοδότηση-νομιμοποίηση, χρήμα και όπλα για να τελειώνει μια για πάντα με τους Ρωμιούς του Πόντου**. Έκτοτε ο Τοπάλ Οσμάν άρχισε μεθοδικά να ξεκαθαρίζει το τοπίο. Θωρείται ότι αυτός και το σύνταγμά του είναι υπεύθυνοι για τις περισσότερες σφαγές στην περιοχή του κεντρικού και του δυτικού Πόντου, με ιθύνοντα νου, για τη δεύτερη φάση της εγκληματικής του δράσης, τον Μουσταφά Κεμάλ.

Η Γενοκτονία και ο Ξεριζωμός των Ελλήνων, από μια περιοχή στην οποία ο Ελληνισμός είχε συνεχή και λαμπρή παρουσία 2.800 ετών, ολοκληρώθηκε το **1924, όταν αποχώρησε και ο τελευταίος Έλληνας** του Πόντου, με βάση τις συμφωνίες Ανταλλαγής των Πληθυσμών, του 1923. Να σημειωθεί ότι ο Έλληνας πρόξενος, όταν έγραφε την τελευταία σελίδα του Προξενείου της Τραπεζούντας έγραφε ότι αφήνουμε πίσω μας **εκατό χιλιάδες εξισλαμισμένους Έλληνες**.

Δυστυχώς, η πολιτική σκοπιμότητα, μπορεί να υπερισχύσει της ιστορικής αλήθειας στη διεθνή κοινότητα.

Παρά τις επίμονες προσπάθειές τους που είχαν γενοκτόνα χαρακτηριστικά, οι τούρκοι αγωνίζονται ακόμη και σήμερα να πετύχουν την εθνική ομοιογένεια του Μικρασιατικού χώρου που κατέχουν.

Ανακαλούν την οθωμανική ιδεολογία αλλά, μάλλον, δεν φαίνεται να είναι πειστικοί.